

УДК [377.8+378](415)

Ситник О. І.
аспірантка кафедри теорії та історії педагогіки
викладач кафедри іноземних мов та методик їх навчання
Київський університет імені Бориса Грінченка

ПРОФЕСІЙНА ПІДГОТОВКА УЧИТЕЛЯ В СИСТЕМІ НЕПЕРЕРВНОЇ ОСВІТИ ІРЛАНДІЇ

У статті визначаються основні тенденції розвитку та модернізації системи педагогічної освіти в Ірландії, а саме професійний розвиток майбутнього вчителя крізь призму неперервної освіти. Автором розкрито особливості професійної підготовки та перепідготовки учителя в Ірландії.

Ключові слова: педагогічна освіта, професійна підготовка, професійний розвиток, неперервна освіта, підвищення кваліфікації.

Постановка проблеми в загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Форум міністрів освіти Європи «Школа XXI століття: Київські ініціативи» (Київ, 2011) чітко визначає позицію України щодо модернізації освіти у підготовці педагогічних кадрів. Прийняте за підсумками Форуму Київське комюніке (затверджене Комітетом Ради Європи та офіційно направлене до міністерств освіти 47 країн) відобразило думку щодо створення єдиного європейського освітнього простору «від садка до університету». Професійна підготовка вчителя визначається одним із головних напрямів Комюніке «Новій освіті Європи – новий європейський учитель». Основними компетенціями вчителя XXI ст. виокремлено такі: компетенцію науковця-дослідника, інформаційну, мовну, адаптивну, комунікативну, здатність навчатися впродовж життя [4, с. 33-34]. Проблеми збереження Людини і людяності, гуманістичних цінностей і культури, відродження духовної сутності освіти, які постають перед вчителем, стали предметом обговорення на першому європейському Форумі ректорів педагогічних університетів Європи (Київ, 2011) [3].

Основні напрями щодо підготовки вчителя для «нової освіти Європи» у Національній стратегії розвитку освіти в Україні на 2012 – 2021 рр. важливим

питанням педагогічної освіти, вважається модернізація діяльності вищих педагогічних навчальних закладів шляхом забезпечення інноваційного розвитку та приведення у відповідність до європейських та світових стандартів [5, с. 20-29].

Аналіз основних досліджень і публікацій, у яких започатковано розв’язання даної проблеми і на які спирається автор. Серед багатьох вітчизняних науковців, чиї дослідження у галузі зарубіжної теорії та практики професійної підготовки педагогічних кадрів, є вагомими назвемо таких: Л. Пуховська (професійна підготовка вчителів у країнах Західної Європи), В. Андрущенко (дослідження проблеми формування нового вчителя для об’єднаної Європи XXI століття), Н. Мукан (становлення та розвиток неперервної педагогічної освіти вчителів загальноосвітніх шкіл у Великобританії, Канаді та США), Ю. Клименко (професійна мобільність майбутнього вчителя в країнах Євросоюзу). Вивченням питання розвитку професійної педагогічної освіти щодо окремих країн займалися Н. Яцишин та Я. Бельмаз (Велика Британія), Н. Авшенюк та Ю. Кіщенко (Англія та Уельс), Т. Кошманова та Р. Роман (США), В. Семілетко (Норвегія), Л. Зязюн та О. Бочарова (Франція). Ю. Запорожченко та Ю. Кучер у своїх дисертаційних дослідженнях вивчали освітній досвід Ірландії. Проблеми безперервної професійної освіти висвітлено у працях Т. Десятова, М. Євтуха, В. Лугового, В. Майбороди, Н. Ничкало, С. Сисоєвої та ін.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми, котрим присвячується означена стаття. На основі Київського комюніке, прийнятого за підсумками Форуму міністрів, проблема удосконалення системи підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації педагогічних, науково-педагогічних та керівних кадрів системи освіти постає серед основних завдань Національної стратегії розвитку освіти в Україні на 2012 – 2021 рр., що і зумовлює ретельний аналіз зарубіжного досвіду професійної освіти з метою її модернізації згідно сучасним вимогам.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Мета статті – розкрити особливості професійної підготовки та перепідготовки учителя в системі неперервної освіти в Ірландії та виокремити продуктивні надбання задля їх впровадження в Україні.

Відповідно до цілей визначено **завдання**:

- 1) виокремити вимоги до професії європейського вчителя XXI століття;
- 2) схарактеризувати аспекти педагогічної освіти Ірландії;
- 3) окреслити можливості та перспективи застосування прогресивних ідей досвіду Ірландії у системі професійної підготовки та перепідготовки учителя України.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Педагогічна освіта, підготовка вчителів – це «особлива, специфічна сфера в контексті системи вищої освіти Європи», її органічна складова [2, с. 404]. Якісна робота викладацького персоналу є однією з ключових детермінант не тільки успіхів учнів у навчанні, а й їх впливу на соціальний й економічний розвиток майбутньої Європи. Розглядаючи вчителів як основних агентів впровадження європейської стратегії розвитку освіти, європейські інституції проголосили педагогічну освіту однією з основ європейської соціальної моделі [1, с. 146-158].

Традиційно Ірландська республіка позитивно реагує на інноваційні процеси, запроваджені Європейським Союзом, і є активним співучасником їх запровадження. Отже, протягом останнього десятиліття в Ірландії організація професійної підготовки вчителя набуває суттєво нових ознак [8, с. 4].

В умовах загальноєвропейської інтеграції професія вчителя змінюється і набуває нових характеристик, які тлумачаться європейськими експертами як принципи або стратегічні вимоги до професії європейського вчителя XXI століття, зокрема:

- вимоги щодо високої кваліфікації вчителя передбачають, що кожному вчителю необхідно володіти не лише широкими предметними знаннями та ґрунтовними педагогічними знаннями, а також уміннями і навичками щодо

управління та педагогічного супроводу процесом навчання та розумінням соціальних і культурних вимірів освіти;

- вимоги щодо навчання впродовж життя ґрунтуються на необхідності продовження професійного розвитку протягом усієї кар'єри (усвідомлення важливості набуття нових знань та здатність до інновацій);
- вимоги щодо мобільності професії вчителя визначають мобільність (внутрішню готовність людини до якісних змін) центральним компонентом програм педагогічної підготовки і підвищення кваліфікації вчителя;
- вимоги щодо партнерства, як основи педагогічної професії передбачають тісний взаємозв'язок у роботі закладів педагогічної освіти зі школами та місцевими органами влади у сфері освіти [1, с. 152].

У ході здійснення загальноєвропейських досліджень курикулумів (навчальних планів і програм) педагогічної освіти на предмет їх відповідності сучасним вимогам до професії вчителя було виявлено, що ірландська модель визначення та організаційного запровадження вмінь і навичок вчителів у системі педагогічної освіти чітко та логічно структурована. Уряд створив певні вимоги до визначення вмінь та навичок, але не визначає безпосередньо той комплекс вмінь та навичок, який є наскрізним для навчальних програм і курсів педагогічної освіти. Право вирішувати проблему запровадження тих чи інших вмінь та навичок належить університетам [1, с. 159]. Дослідження засвідчило, що Ірландія є в переліку країн, які мають науково обґрунтований, практично визначений і ретельно відпрацьований на національному або інституційному рівнях комплекс викладацьких умінь та навичок, рівень запровадження яких в цілому залежить від організації та управління освітою в країні [1, с. 160]. В Ірландії Міністерство освіти і навичок (Department of Education and Skills) та уповноважені органи управління освітою визначають рамки та формують регуляторні документи в межах чинного національного законодавства для вищих педагогічних навчальних закладів щодо розробки ними власних курикулумів на автономних засадах. Міністерство освіти і навичок та Національна рада курикулуму й оцінювання розробляють рамкові рекомендації,

вищі навчальні заклади на їх основі формують курикулум автономно, тобто уряд встановлює загальні вимоги, а вищий навчальний заклад інтегрує до власних потреб [1, с.170].

Система педагогічної освіти Ірландії охоплює три основні взаємопов'язані аспекти педагогічної освіти [7, с. 11], зокрема:

- початкова педагогічна підготовка (Initial teacher education) передбачає отримання основних ґрунтовних знань для здобуття кваліфікації вчителя і охоплює період навчання у педагогічному закладі [8, с. 9]; українська дослідниця А.В. Соколова розглядає цей рівень, як початкову підготовку шкільних учителів, що традиційно здійснюється у вищих навчальних закладах – коледжах університетського рівня чи педагогічних відділеннях університетів [6, с. 61].
- початкова професійна педагогічна діяльність (Induction), запроваджена як програмний компонент педагогічної освіти, зорієнтований на молодого кваліфікованого вчителя (newly qualified teacher), і охоплює перший рік професійної діяльності дипломованого педагога. Метою цього структурованого компоненту програми є забезпечення професійної та особистісної підтримки молодого спеціаліста на його робочому місці, яка здійснюється на рівні школи досвідченим педагогом (Mentor) для забезпечення професійного розвитку та дотримання безперервності в педагогічній освіті [8, с. 18].
- безперервний професійний розвиток (In-career development), орієнтований на забезпечення освіти протягом життя і націлений на удосконалення педагогічної майстерності вчителя впродовж його професійної діяльності, найтриваліший за часом та найґрунтовніший за змістом з метою задоволення професійних потреб у підвищенні кваліфікації учителя [8, с. 21].

Отже, педагогічна освіта в Ірландії забезпечує трьохступеневу підготовку педагогічних кадрів. Два перших етапи (початкова педагогічна підготовка та початкова професійна педагогічна діяльність) орієнтовані на

базове професійне навчання та підготовку вчителя, а третій етап – безперервний професійний розвиток – забезпечує постійне удосконалення, підвищення кваліфікації та необхідну перепідготовку педагогічного персоналу країни.

Педагогічна освіта не є ізольованим підготовчим майданчиком, і розглядається як органічна складова системи вищої освіти та дослідницького сектору на європейському рівні. Важливою ознакою початку «нової ери», на думку на думку Андрущенко, в розвитку європейської педагогічної освіти є «розширення» її традиційної сфери соціальної відповідальності, що полягає в розвитку національної освіти до рівня задоволення загальноєвропейських, загальноосвітніх потреб [2, с. 405].

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямку. Аналіз ірландського та європейського досвіду в галузі професійної підготовки майбутнього учителя дозволяє відповідно до поставлених **завдань** виокремити вимоги до професії європейського вчителя XXI століття; охарактеризувати аспекти педагогічної освіти Ірландії; та окреслити основні продуктивні надбання, запровадження яких в Україні, є першочерговими задля оновлення вітчизняної системи педагогічної освіти згідно з Проектом Національної стратегії розвитку освіти в Україні на 2012 – 2021 рр., а саме:

- оновлення навчальних планів і програм педагогічних закладів щодо їх відповідності сучасним європейським вимогам до професії вчителя;
- розробка комплексу вмінь та навичок, який буде наскрізним для навчальних програм педагогічної освіти з урахуванням неперервної освіти;
- виокремлення мобільності як окремого аспекту професійної підготовки майбутнього вчителя;
- дотримання принципу партнерства у роботі закладів педагогічної освіти зі школами та місцевими органами управління освітою.

Перспективи подальшого розвитку охоплюють проблему оновлення системи підвищення кваліфікації вчителів, про що йтиметься у подальших публікаціях автора.

Література

1. Авшенюк Н.М. Модернізація педагогічної освіти в європейському та євроатлантичному освітньому просторі : монографія / Н.М. Авшенюк ; Нац. акад. пед. наук України, Ін-т пед. освіти і освіти дорослих. – К. : Педагогічна думка, 2011. – 232 с.
2. Андрущенко В. П. Світанок Європи : Проблема формування нового учителя для об'єднаної Європи ХХІ століття : моногр. / В.П. Андрущенко; – К. : Знання України, 2011. – 1099 с.
3. Дем'яненко Н.М. Сучасні тенденції підготовки педагогічних кадрів: системний аналіз і спроба моделювання [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.artek.ua/...%20СО.../demyanenko.doc
4. Кремень В. Філософія людиноцентризму – шлях змін і розвитку / В.Кремень // Директор школи, ліцею, гімназії – 2011. – № 4. – С. 33 – 34.
5. Проект Національної стратегії розвитку освіти в Україні на 2012 – 2021 рр. – Офіційне видання Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України. – Чернівці: Видавничий дім «Букрек», 2011. – 32 с.
6. Соколова А.В. Професійна підготовка вчителя у системі педагогічної освіти Англії і Шотландії : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.01 / А.В.Соколова ; Південноукр. держ. пед. ун-т ім. К. Д. Ушинського. – О., 2008. – 201 с.
7. Burke A. Teacher Education in the Republic of Ireland: Retrospect and Prospect / A. Burke // Standing Conference on Teacher Education, North and South (SCoTENS). – The Centre for Cross Border Studies, 2004. – 70 p.
8. Draft Policy on the Continuum of Teacher Education / Background Report: Teacher Education in Ireland and Internationally. – November, 2010. – 32 p.

[Электронный ресурс]. – Режим доступа :
www.teachingcouncil.ie/.../Teacher%20Ed.

Сытник О.И.

ПРОФЕССИОНАЛЬНАЯ ПОДГОТОВКА УЧИТЕЛЯ В СИСТЕМЕ НЕПРЕРЫВНОГО ОБРАЗОВАНИЯ ИРЛАНДИИ

В статье определяются основные тенденции развития и модернизации системы педагогического образования в Ирландии, а именно профессиональное развитие учителя в системе непрерывного образования. Автором рассматриваются особенности профессиональной подготовки и переподготовки учителя в Ирландии.

Ключевые слова: система педагогического образования, профессиональная подготовка, профессиональное развитие, непрерывное образование, профессия учителя, повышение квалификации.

Sytnyk O.I.

CONTINUING PROFESSIONAL TEACHER TRAINING

This article determines the basic trends of development and modernization of the system of teacher education in Ireland, in particular continuing professional teacher training. The author examines the peculiarities of professional teacher training and in-career development in Ireland.

Key words: teacher education system, professional training, professional development, lifelong education, teacher profession in-career development.